

Nr 218.

Av herrar Gustafson i Göteborg och Königson, i anledning av
*Kungl. Maj:ts proposition, nr 44, angående frågor om
befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.*

I proposition nr 44 till årets riksdag föreslås under punkt 6 att H. B. Pålsson, därest han till försvarets civilförvaltning inbetalar 100 kronor, befrias från honom åvilande ersättningskyldighet till kronan.

Då vi inte anser det skäligt att kräva denna inbetalning och då vi i övrigt anser att detta ärende aktualiserar frågor av stor principiell räckvidd, vill vi här i korthet redogöra för de närmare omständigheterna i fallet, såsom de framgår av propositionen och av i försvarsdepartementet tillgängliga handlingar.

Den 20 mars 1952 skadades värnpliktige vicekorpralen H. B. Pålsson av ett vådaskott som värnpliktige vicekorpralen B. G. Tamfelt under tjänstgöring som vaktchef avlossade. Tamfelt hade inte iakttagit de bestämmelser som var utfärdade för handhavande av kulsprutepistol och var därigenom vållande till olyckan. Kulan gick igenom en vägg och träffade Pålsson, som befann sig i ett helt annat rum i vaktbaracken och således var helt utan skuld till det skedda. Vederbörande åklagare yrkade ansvar å Tamfelt, och Pålsson förde i samband härmed ersättningstalan mot Tamfelt.

Genom lagakraftvunnen dom dömdes Tamfelt till arrest i 20 dagar och förpliktades att utge skadestånd till Pålsson med 800 kronor.

Emellertid kunde inte Pålsson få ut det honom tilldömda skadeståndet av Tamfelt och yrkade då vid Västra Göinge domsagas häradsrätt att kronan skulle förpliktas utgiva motsvarande skadestånd. Kronan — som i och för sig vitsordat skäligheten av det yrkade ersättningsbeloppet — bestred käromålet och fordrade ersättning för utgifterna i målet. Genom dom den 8 oktober 1952 ogillade häradsrätten käromålet och förpliktade Pålsson att ersätta kronans rättegångskostnader med 413 kronor. Motiveringen framgår av följande utdrag ur domskälen:

Säkerhetsföreskrifterna hava varit tydliga och betryggande. Tamfelts plundring av kulsprutepistolen har icke inneburit utövning av hans befäl som vaktchef. Käranden har inte vid tillfället deltagit i något med skadan sammanhörande tjänstgöringsmoment, för vilket Tamfelt varit ansvarig ledare utan har blott i väntan på vaktavlösning vistats utan särskild sysselsättning i ett rum i ena ändan av den barack, vari Tamfelt ensam i vaktchefens rum i barackens andra ända råkat avlossa skottet. Skadan är liktydig med varje skada som kunnat vållas genom felaktighet begången av

vilken krigsman som helst tillhörande vilket förband som helst, i vars närhet käranden haft sitt tjänstgöringsställe.

För sålunda vållad skada är kronan icke författningsenligt ansvarig utöver vad militärsättningsföreläggningen föreskriver och icke heller i praxis har skadeståndskyldighet i dylikt fall ådömts kronan.

Den 20 maj 1953 anhöll Pålsson hos Kungl. Maj:t att bli befriad från skyldigheten att erlægga rättegångskostnaderna. Han hade praktikantplats vid fabrik med ett arvode av 500 kr i månaden i avvaktan på möjlighet att vinna inträde vid handelshögskolan i Göteborg.

Advokatfiskalen har i yttrande till civilförvaltningen som sin uppfattning uttalat, att rättsfrågan i detta fall var oviss och att Pålssons åtgärd att anhängiggöra rättegång mot kronan därför var motiverad. Trots detta föreslår Kungl. Maj:t en inbetalning av 100 kr som villkor för befrielse från kronans krav.

Läget är alltså detta. Pålsson har utan egen förskyllan blivit vådaskjuten och har av domstol tillerkänts ett skadestånd av 800 kr av den som vållat olyckan. Detta skadestånd har han inte kunnat få ut utan har i stället genom sin enligt advokatfiskalen motiverade åtgärd att söka få ut beloppet av kronan åsamkats en skuld å kr 413:—. Vi anser att detta belopp bör helt eftergivas.

Detta ärende aktualiserar en viktig fråga, nämligen huruvida icke kronan i dylika fall bör ikläda sig ansvar för utbetalning av skadestånd som av domstol tilldömts värnpliktig eller dennes anhöriga på grund av skador under militärtjänstgöring. Detta har tidigare skett endast i undantagsfall.

Vi känner till att utredningar pågår beträffande stats och kommuns skadeståndsansvar över huvud taget. Emellertid anser vi detta område vara så speciellt att det bör bli föremål för separat snabbutredning. Den värnpliktig som har att fullgöra militärtjänstgöring har inte själv valt arbetsplats eller vistelseort. Om han under tjänstgöringen drabbas av skada, som har samband med denna tjänstgöring, vore det skäligt att kronan åtog sig ansvar för det skadestånd, domstol kan tilldöma honom eller hans anhöriga, även om kronan inte enligt lag kan anses ansvarig. Kronan skulle sedan gentemot den som vållat skadan söka utkräva beloppet.

Vi skulle vara benägna att omedelbart yrka på att Pålsson av statsmedel tillerkändes skadeståndet på 800 kr. Då det emellertid finns många liknande fall (under punkt 9 synes t. ex. dölja sig en skada av ännu större omfattning), där sådan ersättning inte utgått, finner vi det skäligt att en utredning här företages.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes

att kronans fordran mot H. B. Pålsson enligt prop. 44 punkt 6, helt eftergives;

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om

utredning om sådana bestämmelser att värnpliktig eller dennes anhöriga, som av domstol tilldömts rätt till skadestånd eller annan ekonomisk ersättning för skador som uppkommit under militärtjänstgöring, erhåller möjlighet att få sina genom dom godkända rättsanspråk uppfyllda.

Stockholm den 27 januari 1954.

Sven Gustafson
i Göteborg.

Ture Königson.
